

PRAVILNIK
o delu tolmačev za
slovenski znakovni jezik in smernicah za tolmačenje na posameznih področjih

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen
(vsebina)

Ta pravilnik podrobneje ureja način dela tolmačev za slovenski znakovni jezik (v nadaljnjem besedilu: tolmač), naročanje tolmačenja, poklicno kvalifikacijo tolmačev, tolmačenje na izobraževalnem področju, posebne določbe tolmačenja na zdravstvenem področju, določbo o snemanju tolmačenja ter določbo o nagradi in povrnitvi stroškov tolmačenja.

2. člen
(tolmači)

Tolmač je lahko slišišča ali gluha oseba, ki izpolnjuje pogoje iz 3. člena pravilnika.

Tolmač za znakovni jezik je oseba, ki gluhim osebam tolmači slovenski jezik v znakovni jezik in slišiščim osebam tolmači znakovni jezik v slovenski jezik.

Na območjih, kjer živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, lahko uveljavlja gluha oseba tudi tolmačenje italijanskega ali madžarskega govornega jezika v italijanski ali madžarski znakovni jezik in slišiščim osebam tolmačenje italijanskega ali madžarskega znakovnega jezika v italijanski ali madžarski jezik.

Tolmači tolmačijo na zahtevo oz. po naročilu sodišča, državnega organa ali fizične oziroma pravne osebe.

3. člen
(splošna določba)

Tolmač je polnoletna oseba, ki ji je bil izdan certifikat v skladu s tem pravilnikom in je vpisana v register tolmačev za slovenski znakovni jezik.

Tolmači so pri svojem delu dolžni upoštevati kodeks poklicne etike za tolmače.

Tolmači so dolžni pri svojem delu upoštevati določila zakonov in tega Pravilnika ter svoje delo opraviti vestno, natančno in po svojem najboljšem znanju.

Za sodne tolmače se glede znakovnega jezika uporabljajo določila Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika, v ostalem pa predpisi o sodiščih.

PERMANENTNO IZOBRAŽEVANJE TOLMAČEV

4. člen

Tolmači so se dolžni stalno izobraževati v času celotne poklicne kariere, spremljati novosti na poklicnem področju in se obvezno udeleževati razpisanih izobraževalnih vsebin Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik.

NAČIN DELA TOLMAČEV

5. člen

(pogoji za opravljanje tolmačenja)

Tolmaču morajo biti zagotovljeni primerni pogoji za opravljanje dela (pravočasno gradivo, primerna slišnost in osvetljenost prostora, kjer poteka tolmačenje, voda, itd.).

6. člen

(način opravljanja tolmačenja)

V zvezi z opravljanjem tolmačenja veljajo naslednje pravila:

- tolmač mora na kraj tolmačenja prispeti vsaj 15 minut pred pričetkom tolmačenja,
- tolmač in naročnik tolmačenja si pred pričetkom tolmačenja izmenjata vse informacije, ki so potrebne za izstavitve obračuna storitve oz. unovčitev vavčerja;
- tolmač skupaj z gluho osebo določi primeren prostor za postavitve tolmača ob upoštevanju dejanskih okoliščin;
- tolmač tolmači v prvi osebi,
- tolmač med odmori ne tolmači,
- tolmaču, ki tolmači več kot 4 ure, pripada enourni odmor;
- tolmač pri tolmačenju upošteva pravila oblačenja (temna enobarvna oblačila, opustitev nošenja vseh vrst nakita, ki odvrtačajo pozornost),
- v primeru, da se tolmačenje podaljša od dogovorjenega, tolmač lahko tolmači v nadaljevanju le v primeru, da mu čas dopušča
- sestanke, konference, kongrese ipd. obvezno tolmačita najmanj dva tolmača, ki se izmenjujeta na 20 minut, ne glede na trajanje tolmačenja, pri čemer velja, da je vsak upravičen do plačila za ves čas trajanja dogodka.

6. a člen

(timsko tolmačenje)

Timsko tolmačenje pomeni tolmačenje v paru oz. skupini tako, da vsak tolmač menja vlogo med odgovornostjo aktivnega tolmačenja in odgovornostjo nudenja podpore v času, ko drugi tolmač aktivno tolmači. Namen timskega tolmačenja je nudenje pomoči drug drugemu in kvalitetnejše tolmačenje. Oba tolmača delata sočasno. Odgovornost tolmača, ki je »pasiven«, se kaže v podpori »aktivnemu« tolmaču, kateremu »prišepne« dodatne informacije, ki jih je izpustil ali pa so mu bile nejasne.

Priporočljivo je, da se tolmači predhodno dogovorijo o delitvi dela. Na nekaterih skupinskih dogodkih je možen dogovor, da je en tolmač usmerjen v tolmačenje iz slovenskega na slovenski znakovni jezik, drugi tolmač pa za tolmačenje iz slovenskega znakovnega jezika na slovenski jezik.

6. b člen

(sodelovanje med slišočim in gluhim tolmačem)

Gluhi tolmač se običajno angažira ob slišočem tolmaču. V primeru, da se slišočim tolmač ne more učinkovito sporazumeti z gluho stranko, je priporočljivo sodelovanje z gluhim tolmačem. Situacije tolmačenja s pomočjo gluhega tolmača so praviloma naslednje:

- gluha oseba uporablja svojstvene kretnje ali kretnje, ki so edinstvene za eno družino;
- uporablja tuji znakovni jezik ali mednarodno kretnjo;
- ima minimalne ali omejene jezikovne spretnosti;
- oseba je gluhoslepa in uporablja prilagojen znakovni jezik;
- uporablja svojstvene kretnje značilne za posamezno etično ali starostno skupino, katere slišišči tolmač ne pozna;
- v psihofizičnem stanju uporabnikov, ki otežuje običajno komunikacijo, ki se tolmači.

NAROČANJE TOLMAČENJA

7. člen (naročanje)

Naročnik mora storitve tolmača naročiti vsaj 3 delovne dni pred samim tolmačenjem.

Tolmačenje se naroča telefonsko preko javno objavljenih telefonskih števil ali preko spletnega obrazca objavljenega na spletni strani www.tolmaci.si.

Vsa naročila tolmačenja so evidentirana v centralni evidenci, ki jo vodi Zavod združenja tolmačev za slovenski znakovni jezik (ZZTSZJ).

V primeru zasedenosti tolmačev, ima tolmačenje, ki je po svoji vsebini nujno (nujni zdravstveni pregledi, prometne nesreče ipd.), prednost.

POKLICNA KVALIFIKACIJA TOLMAČEV

8. člen (poklicna kvalifikacija)

Poklicna kvalifikacija je delovna kvalifikacija oziroma strokovna usposobljenost, ki je potrebna za opravljanje poklica ali posameznih sklopov zadolžitev v okviru poklica na določeni stopnji zahtevnosti. ZZTSZJ izvaja postopek ugotavljanja in potrjevanja znanj in spretnosti poklicne kvalifikacije za poklic tolmač/tolmačica slovenskega znakovnega jezika na podlagi odločbe Državnega izpitnega centra o vpisu v register izvajalcev postopkov preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij.

9. člen (vstopni pogoji)

Kandidat mora ob prijavi za pridobitev poklicne kvalifikacije za poklic tolmača slovenskega znakovnega jezika izpolnjevati vstopne pogoje, ki so določeni s katalogom znanj in spretnosti za poklic tolmač/tolmačica slovenskega znakovnega jezika.

Kandidati se za pridobitev poklicne kvalifikacije tolmača slovenskega znakovnega jezika prijavijo na ZZTSZJ najmanj 60 dni pred javno razpisanim rokom za preverjanje in potrjevanje znanja.

10. člen (preverjanje in potrjevanje znanj)

Preverjanje in potrjevanje znanj in spretnosti za pridobitev poklicne kvalifikacije tolmača slovenskega znakovnega jezika se opravlja pred komisijo, ki jo imenuje Državni izpitni center in katere člani so za izvajanje postopka preverjanja in potrjevanja pridobili licenco Državnega izpitnega centra.

11. člen (certifikat)

Podlaga za pridobitev certifikata za opravljanje poklica tolmača je uspešno izvedeno neposredno preverjanje ter uspešno opravljena naloga in/ali ocenjevalni intervju pred komisijo Državnega izpitnega centra.

Certifikat za opravljanje poklica tolmača slovenskega znakovnega jezika je javna listina.

ČLANSTVO

12. člen (člani združenja)

Tolmači slovenskega znakovnega jezika se prostovoljno združujejo v Združenju tolmačev za slovenski znakovni jezik z namenom povezovanja poklicne skupine in strokovnega izpopolnjevanja.

Člani združenja plačujejo letno članarino, ki jo določi svet zavoda.

SMERNICE ZA TOLMAČENJA NA POSAMEZNIH PODROČJIH

13. člen (tolmačenje na področju izobraževanja)

Tolmač, ki opravlja storitev tolmačenja v osnovni in srednji šoli, mora upoštevati, da gluhi otroci niso odrasle osebe in je velika verjetnost, da niso v celoti usvojili prvi jezik.

Tolmači, ki tolmačijo v osnovni šoli, morajo znakovni jezik prilagoditi gluhim otrokom tako kot učitelji svoj govor in jezik prilagodijo otrokom. Prilagoditev se nanaša na izbor besed, intonacijo ipd. Pri tem sledi strategijam, kot so: počasnejše izražanje v znakovnem jeziku, poudarjena mimika, pogostejši očesni kontakt, ponavljanje kretenj ipd.

Tolmači, ki tolmačijo na visokošolskem področju, praviloma tolmačijo dobesedno, kar gluhim študentom omogoča pridobitev akademskih znanj in terminologije, vezane za posamezni predmet.

Tolmačenje predavanj pri predmetih, ki so tolmaču neznan, je lahko zelo zahtevno in stresno glede na strokovne izraze, rabo akademskega jezika, avdiovizualne pripomočke, hitrost predavanj, pričakovano predznanje gluhih študentov. Nujno je, da se tolmač z gluhi študenti dogovori o kretnjah, ki jih bo pri posameznem predmetu uporabljal.

14. člen

Tolmač, ki deluje na izobraževalnem področju, mora upoštevati, da pri tolmačenju na izobraževalnem področju:

- ne ocenjuje dela učencev/dijakov/študentov;
- ne ocenjuje dela učiteljev, profesorjev in drugih strokovnih delavcev;
- ne daje inštrukcij in ne daje nasvetov, temveč samo tolmači.

15. člen

Tolmaču, ki deluje na izobraževalnem področju morajo biti zagotovljeni vsi pogoji iz 4. in 5. člena tega Pravilnika, pri čemer velja še:

- primerna postavitev tolmača v bližini vizualnih projekcij, beli tabli oz. v neposredni bližini učenca, dijaka ali študenta,
- priporočljivo je, da ima tolmač primer pisnega teksta, z namenom, da gluhemu učencu, dijaku ali študentu lahko signalizira, do kod je predavatelj prišel na posamezni strani,
- tolmač tolmači konsektivno in parafrazira, kar pomeni, da pri tolmačenju umešča odmore in s tem omogoči učencu, dijaku ali študentu čas za branje pisnega teksta ob pomnjenju informacij, ki jih bo kasneje posredoval gluhi osebi v času prekinitve govora,
- dobesedno tolmačenje citatov, kar omogoča učečemu, da prepozna besedo za besedo in odlomek, o katerem teče beseda.

16. člen

V zvezi s tolmačenjem na izobraževalnem področju ima tolmač naslednje naloge:

- tolmač mora biti pred tolmačenjem seznanjen z vsem učnim gradivom (t.j. s teksti, slikami, diapozitivi, filmi), predvsem pa z besediščem oz. terminologijo, ki bo predmet tolmačenja;
- tolmač mora sodelovati s predavatelji in drugimi zaposlenimi za pripravo prostora, kjer bo potekalo tolmačenje;
- tolmač mora v sodelovanju z uporabnikom tolmačenja, obveščati izobraževalne ustanove o njegovi prisotnosti in tolmačenju izobraževalnega programa.

17. člen

Tolmačenje na izobraževalnem področju obsega poleg tolmačenja pouka v učilnici tudi tolmačenje praktičnega pouka ter tolmačenje na ekskurzijah, izpitih, konferencah, roditeljskih sestankih ter sestankih učiteljskega zbora.

18. člen

(tolmačenje na zdravstvenem področju)

Tolmač je pri tolmačenju na zdravstvenem področju zavezan k spoštovanju osebne integritete in dostojanstva gluhe osebe in je informacije o zdravstvenem stanju gluhe osebe dolžan varovati kot zaupne.

Tolmač mora seznaniti zdravstveno osebje o njegovi prisotnosti in potrebi po tolmačenju, predvsem pa jih mora seznaniti z njegovo vlogo in jih informirati o poteku tolmačenja.

Tolmačenje na zdravstvenem področju se ob upoštevanju osebne integritete in dostojanstva gluhe osebe vedno opravi v prostoru, ki je namenjen zaupni komunikaciji zdravstvenega osebja s pacientom. Pri tolmačenju na zdravstvenem področju je priporočljiva lokacija tolmača in sogovornikov v obliki trikotnika.

V primeru osebnega pregleda gluhega pacienta se tolmač diskretno umakne iz prostora.

V primeru preiskav, ko tolmač ni v istem prostoru ali je njegova vidnost slabša, je priporočljivo, da se tolmač in gluhi pacient dogovorita o posebnih signalih oziroma tolmač vnaprej pretolmači zdravnikova navodila.

19. člen

(tolmačenje v sodnih postopkih)

V sodnih postopkih praviloma tolmačijo sodni tolmači za slovenski znakovni jezik, ki so opravili izpit za sodnega tolmača, predpisanega s strani Ministrstva za pravosodje in so vpisani v register sodnih tolmačev, ki ga vodi pristojno ministrstvo.

V sodnih postopkih lahko izjemoma tolmačijo t.im ad hoc tolmači, ki se zaprisežejo kot sodni tolmači le za izbrano sodno obravnavo.

Sodni tolmači in ad hoc tolmači so upravičeni do nagrade na podlagi Pravilnika o sodnih tolmačih, ki ga sprejme pristojen minister.

19.a člen (tolmačenje na daljavo)

Tolmačenje na daljavo preko video povezave pomeni postopek tolmačenja s pomočjo video tehnologije, kjer je tolmač na drugi lokaciji kot eden ali oba sogovornika. Tolmačenje na daljavo se izvaja le v primeru pridobivanja kratkih informacij, nepredvidenih situacijah (npr. v primeru policije, urgence ipd.), ko so vsi tolmači zasedeni oz. v izrednih situacijah.

Tolmačenje na daljavo preko video povezave poteka v primeru, ko je tolmač na isti lokaciji z gluho ali sliščo osebo.

Tolmačenje na daljavo preko video povezave poteka v primeru, da je tolmač na drugi lokaciji kot vsi sogovorniki. Tovrstno tolmačenje poteka tudi v okviru Klicnega centra za osebe z okvaro sluha.

Zaradi vpliva video tehnologije na proces tolmačenja je potrebno upoštevati naslednje:

- prilagoditi način znakovnega jezika tako, da odgovarja dvodimenzionalnemu mediju;
- hitrost uporabe znakovnega jezika mora biti počasnejša, predvsem pri črkovanju;
- primerna kontrastna oblačila, kar velja za tolmača in gluho osebo.

TOLMAČENJE GLUHOSLEPIM OSEBAM

20. člen

Pri tolmačenju gluhoslepim osebam je potrebno upoštevati, da je gluhoslepota edinstvena invalidnost, ki jo povzročajo različne kombinacije zvočnih in vidnih okvar in s tem komunikacijske ovire, ki preprečujejo polno in vključujočo udeležbo v družbi.

Gluhoslepe osebe uporabljajo prilagojeni znakovni jezik na način, ki ga same izberejo. Poleg simultane tolmačenja se gluhoslepi osebi tolmačijo tudi vsa dogajanja v prostoru.

SNEMANJE TOLMAČENJA

21. člen (snemanje)

Dovoljeno je le kratko snemanje tolmača, posneti material pa se lahko uporabi le v osebne namene. Posneti material se ne sme uporabiti za raziskovanje, poučevanje in javno predvajanje brez pisnega soglasja tolmača.

Brez predhodne privolitve tolmača ni dovoljeno nobeno snemanje, ne za potrebe udeležencev ne za potrebe drugih oseb. Tolmaču so zajamčene avtorske in druge intelektualne in materialne pravice.

Predvajanje tolmačenja po radiu, televiziji, svetovnem spletu ali kakršnemkoli drugem mediju brez predhodne privolitve tolmača ni dovoljeno. Vsakršna ponovna uporaba tolmačenja, vključno z objavo posnetka na svetovnem spletu, je predmet pisnega dogovora med organizatorjem in tolmačem. V primeru pritožbe zaradi ponovne uporabe tolmačenja je organizator dolžan plačati odškodnino.

PLAČILO IN POVRNITEV STROŠKOV

22. člen (splošna določba)

Tolmači imajo pravico do plačila za svoje delo in pravico do povrnitve stroškov v zvezi z delom. Način vrednotenja, obračunavanja in plačila nagrade in stroškov tolmača za slovenski znakovni jezik določa Tarifa za tolmače slovenskega znakovnega jezika in Pravilnik o sodnih tolmačih.

23. člen (tolmačenje iz tujega jezika)

Tolmači, ki tolmačijo iz tujega jezika v slovenski znakovni jezik in obratno, so upravičeni do nagrade za svoje delo v višini 2-kratnika cene storitve, določeni v Tarifi za tolmače slovenskega znakovnega jezika.

PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

24. člen (sprejem)

Ta pravilnik, njegove spremembe in dopolnitve, sprejme Svet ZTSZJ.

25. člen (veljavnost)

Pravilnik je bil sprejet na 3. seji sveta zavoda dne 12. 9. 2017. Ta pravilnik začne veljati 15. dan po objavi na spletni strani ZTSZJ.

Spremembe in dopolnitve Pravilnika o delu tolmačev so bile sprejete na 10. seji sveta zavoda dne 11.9.2020.

Predsednica Sveta zavoda:
Zlata Crljenko l.r.